

УДК 378

ОЛЕНА БІЛЮК

м. Миколаїв

bilole@mail.ru

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті досліджено процес професійної підготовки вчителів початкової школи у вищих навчальних закладах України. Теоретично обґрунтована та розроблена модель формування технологічної компетентності вчителя початкової школи в умовах переходу на новий Державний стандарт початкової освіти. Розроблено технологічний аспект підготовки майбутніх учителів початкової ланки.

Ключові слова: викладачі, студенти, процес, формування, технологічна компетентність, модель, критерії, показники, рівні.

Аналіз теорії та педагогічної практики засвідчив актуальність дослідження процесу формування технологічної компетентності викладачів і студентів у навчально-виховному процесі як невід'ємного чинника розвитку особистості студента і викладача. На основі аналізу філософської, історичної, психолого-педагогічної літератури визначено основні напрями розв'язання завдання формування технологічної компетентності викладачів і студентів у дусі моральних цінностей людства.

Мета статті – представити модель реалізації процесу формування технологічної компетентності викладачів і студентів у навчально-виховному процесі університету та професійній підготовці майбутніх фахівців з вищою освітою.

Отже, в умовах навчально-виховного процесу формування майбутнього фахівця передбачає планування та організацію різноманітної спільної діяльності викладачів і студентів, що пов'язана із сприйманням певної інформації, її усвідомленням, переживанням, аналізом, виробленням певної позиції, на основі якої і студенти, і викладачі вибудовують моделі поведінки. Необхідно також відзначити, що у навчально-виховному процесі, за визначеними умовами, всі його учасники повинні виступати як активні, рівноправні партнери, суб'єкти взаємодії. Взаємодія ж покликана задовольнити їх потребу в пізнанні, розумінні, співпереживанні. Саме проектування такої діяльності передбачає створення

спеціальної моделі формування професіоналізму викладачів і студентів у навчально-виховному процесі, яка потребує відповідне науково-методичне забезпечення формування їх освіченості та організацію поетапної міжособистісної взаємодії між викладачами і студентами. Модель представлено на рис. 1.

Сучасні технологічні здібності та уміння будуть реалізовані такими методами і формами роботи:

– для пошуку додаткових і нових знань викладач повинен передбачати проблемний підхід до навчання, а студент досліджувати нові шляхи отримання знань та джерела збагачення цих знань. Кожна дисципліна вимагає пояснення загальних явищ, уточнення і збагачення знань суміжними науками, що розвивають та доповнюють загальноосвітову систему знань. Опрацювання інформації, аналіз та синтез, оцінювання вимагають відповідальності та кропіткої роботи: структурування матеріалу, чергування теоретичного та практичного, врахування принципу доступності у навчанні (освіта повинна бути доступною, тільки тоді вона буде якісною, коли можна перенести якість знань на якість дій особистості); системності (навчальна активність студента та підтримка викладача); змісту (посилання на джерела інформації повинні бути дійсними, якісними у мовному розумінні та інформативному, а також наочно-візуалізованими).

– проектна діяльність передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких,

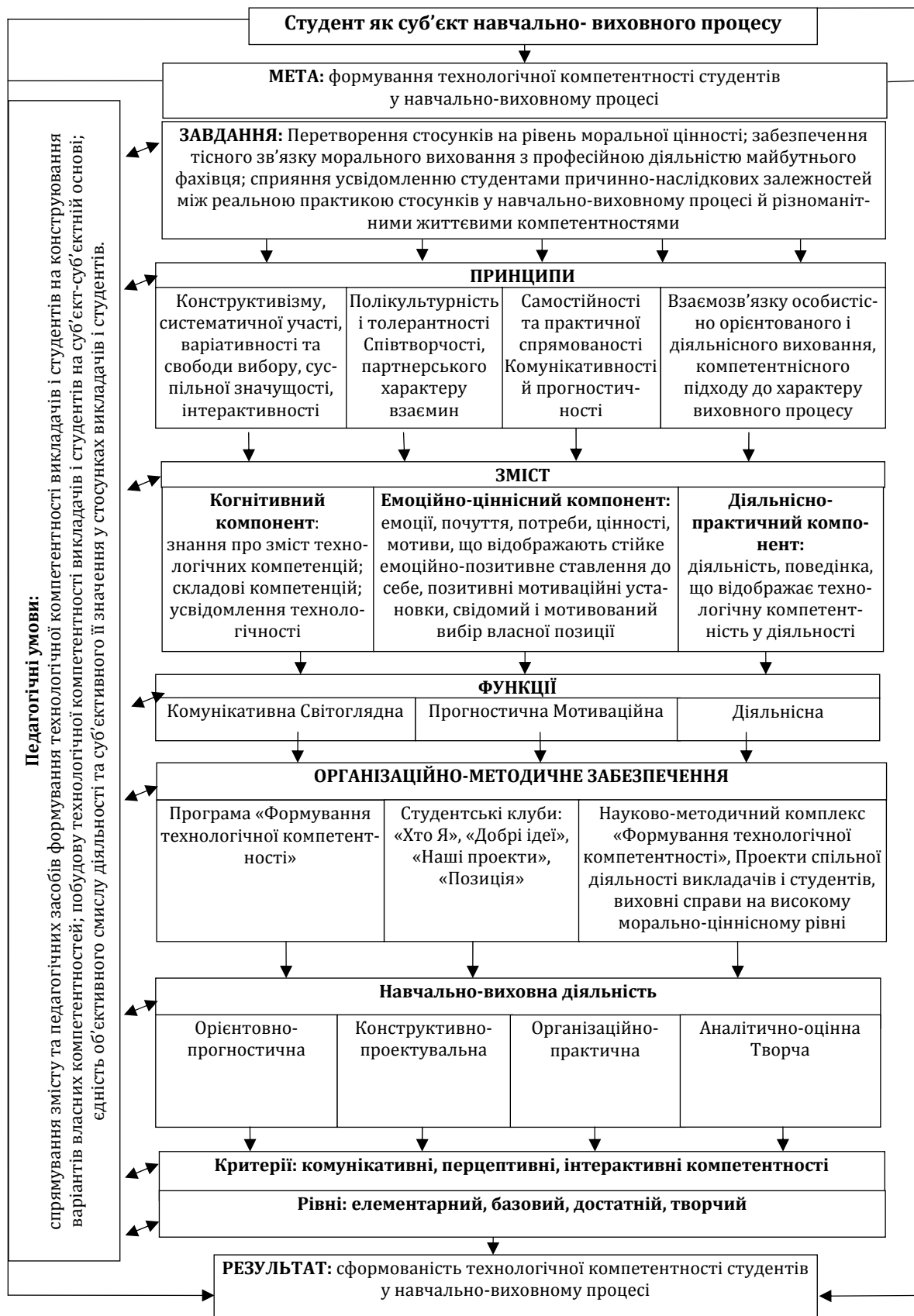

Рис. 1. Модель реалізації процесу формування технологічної компетентності викладачів і студентів у навчально-виховному процесі

пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів. Це дидактичний засіб розвитку, навчання і виховання, що дозволяє формувати й розвивати специфічні навички проектування. Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності студента. Під час використання проектного навчання вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички студента, формуються навички мислення високого рівня, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації, проблематизації (розгляду проблемного поля та виділенню підпроблем, формулюванню головної проблеми та задачі, яка впливає з цієї проблеми), цілепокладання та планування діяльності, оформлення та представлення і захист проекту тощо. Навчальний проект, із точки зору студента, – це можливість виконувати щось цікаве самостійно в групі чи самому, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, що дозволяє виявити себе, випробувати свої сили, докласти свої знання, принести користь і показати публічно результат досягнення (наукова стаття, газета, документ, Web-сторінка, відеофільм, звукозапис, спектакль, програма дій, проект закону, довідковий матеріал, збірник студентських наукових робіт та ін.); це діяльність, спрямована на розв'язання значущої проблеми, сформульованої самими студентами у вигляді мети й завдання, коли результат цієї діяльності – знайдений спосіб розв'язання проблеми – має практичний характер та важливе прикладне значення.

– метод моделювання (дозволяє розвивати способи налагодження стосунків, характерні для навчально-виховного процесу, моделі поведінки за допомогою символічних ігор, схем дії);

– інтерактивні методи та форми виховної роботи, а саме: «мозковий штурм»; «метод прес»; «дерево рішень»; симуляції; медіація; портфоліо; рольові ігри; інтерв'ю, що поєднуються з традиційними методами та формами навчально-виховного процесу;

– метод драматизації (його ще називають психодрамою, або рольовою грою) відомий на Заході як один із методів активного соціального навчання та належить до тренінгів, об'єднаних під загальною назвою «групи зустрічей». Особливість цього методу полягає в імпровізованому розігруванні учасниками різних ролей у заданій проблемній ситуації. Він дозволяє успішно розвивати творчі здібності, уяву, активність і самостійність;

– дискусія (розгляд, дослідження) – суперечка, обговорення певного питання. Цей метод базується на обміні думками між учасниками. Він навчає мислити самостійно, розвиває здатність методу виваженої аргументації та поважання думки інших (дискусія, що виникає під час вирішення певної проблем, скерована на формування моральних та ідейних переконань).

1. Уточнено критерії та відповідні їм показники сформованості технологічної компетентності викладачів і студентів у навчально-виховному процесі: *комунікативна компетентність* – розуміння сутності технологічної діяльності, усвідомлення необхідності їх вияву; знання історичного досвіду, культурних зразків із досвіду людства, народних традицій, звичаїв, обрядів, мови українського народу; знання атрибутів авторитетів та ідеалів, складових навчально-виховної діяльності у взаємодії з викладачами; *перцептивна компетентність* – спрямованість, сила і стійкість моральних цінностей, характер емоцій, почуттів, принциповість, наявність емоційно-позитивного ставлення до себе, ровесників, свого народу, нації. Батьківщини, людства; сформованість стосунків із викладачами; розвинута емпатія; емоційна саморегуляція, позитивна мотивація; *інтерактивна компетентність* – ступінь розвитку вмінь формувати технологічні компетентності у власній діяльності, їх стійкість, свідомо регульована активна діяльність у навчально-виховному процесі, що спрямована на засвоєння технологічних знань; вміння самостійно відстоювати свої ідеали, принципи, самостійність і відповідальність.

2. За попередньо визначеними критеріями та показниками визначено чотири рівні сформованості технологічної компетентності

Показники рівнів сформованості компетентностей викладачів і студентів у навчально-виховному процесі (авторська розробка)

Професійні компетентності				
Мета	Засвоїти, вивчити, проаналізувати, дослідити, оцінити			
Задачі	За темами			
Комунікативна компетентність				
Компоненти технологічної компетентності	Компетенції	Технології формування	Форми оцінки	Рівні технологічної компетентності
Когнітивний	Створення власної системи знань, досвіду; знання студента відображено у переконаннях і поведінці; бажання оволодіти знаннями, вміннями і навичками, необхідними для формування стосунків (визнання і сприйняття); стосунки розвиваються на позитивній основі, предмети засвоюються добре	Лекції; тренінги; ігри; інтерактивні вправи; самостійна робота	Анкети; тести; есе; доповіді; проекти	Творчий 10–12 балів
Емоційно-ціннісний	Емоційно-позитивні переживання від навчально-виховної діяльності; стійкість та сила мотиваційних утворень, що усвідомлено застосовуються у стосунках; студент усвідомлює власну діяльність у співпраці з викладачем, у якій проявляється відповідальність та самостійність; комунікабельний, ініціативний у навчально-виховному процесі			Достатній 7–9 балів
Діяльнісно-практичний	Дотримання моральних цінностей життя у повсякденній діяльності; самостійність у діяльності, відповідальність і розширення поля у стосунках завдяки усвідомленню моральних ідеалів людства			Базовий 4–6 балів
				Елементарний 1–3 балів
Перцептивна компетентність				
Когнітивний	Системність знань, розуміння сутності моральних цінностей суспільства; наявні як суспільні, так і особистісні моральні цінності, студент характеризується спрямованістю дій, із переконаністю у власних оцінках і судженнях	Лекції; тренінги; ігри; інтерактивні вправи; самостійна робота	Анкети; тести; есе; доповіді; проекти	Творчий 10–12 балів
Емоційно-ціннісний	Відчуття задоволення від спілкування (пізнання); у студента сформовано моральні цінності, власні моральні ідеали; спостерігається самостійність у визначенні технологічної компетентності; студент самостійно планує та організовує свою діяльність на тривалій проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості			Достатній 7–9 балів
Діяльнісно-практичний	Методично впевнено і самостійно організовано навчально-виховний процес, спостерігається стійкий, стабільний прояв способів поведінки; студенти такого рівня комунікабельні, доброзичливі, виступають ініціаторами взаємодії з викладачами			Базовий 4–6 балів
				Елементарний 1–3 балів
Інтерактивна компетентність				
Когнітивний	Повнота знань; системність знань, розуміння сутності моральних цінностей суспільства; міцність знань, усвідомлення їх значення для життя; потреба в поглибленні знань, аналіз; створення власної системи знань, досвіду; здатність визначати моральну цінність і ефективно використовувати у власній діяльності	Тренінги; дебати; виховні заходи; спільні з викладачами справи	Доповіді; реферати; статті; проекти; активна життєва позиція	Творчий 10–12 балів
Емоційно-ціннісний	Наявність інтересів у стосунках із викладачами, установки; бажання оволодіти знаннями, вміннями і навичками, необхідними для формування стосунків; ідеали і прагнення (повага, успіх, авторитет); відчуття задоволення від спілкування (пізнання); позитивні переживання від навчально-виховної діяльності (порядок, краса, гармонія); сила та стійкість мотиваційних утворень, потреби постійного спілкування (самореалізація, саморозвиток особистості)			Достатній 7–9 балів
Діяльнісно-практичний	Активне застосування методів і прийомів формування стосунків; прояв творчості у спільній діяльності; дотримання моральних цінностей життя у повсякденній діяльності; усвідомлення власних вчинків і поведінки; пропаганда моральних цінностей суспільства; зразки власної поведінки і високо моральні вчинки			Базовий 4–6 балів
				Елементарний 1–3 балів

Рис. 2. Показники рівнів сформованості КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ викладачів і студентів у навчально-виховному процесі

викладачів і студентів у навчально-виховному процесі: творчий, достатній, базовий, елементарний.

3. На основі аналізу теорії та практики формування технологічної компетентності студентів у ході дослідження обґрунтовано педагогічні умови ефективного впливу навчально-виховного процесу на вироблення стосунків: спрямування змісту та педагогічних засобів формування технологічної компетентності викладачів і студентів на конструювання варіантів власних технологічної компетентності; побудова технологічної компетентності викладачів і студентів на суб'єкт-суб'єктній основі; єдність об'єктивного смислу діяльності та суб'єктивного її значення у морально-ціннісних стосунках викладачів і студентів.

4. Формувальний етап експерименту підтвердив ефективність розробленої на основі обґрунтованих педагогічних умов моделі формування технологічної компетентності викладачів і студентів у навчально-виховному процесі. У студентів експериментальних груп відбулися істотні зміни в структурних компонентах стосунків. Це виявилось у позитивній динаміці рівнів технологічної компетентності: творчого рівня досягли 14,5% студентів, зменшилася кількість (з 59,3% до 6,5%) студентів з елементарним рівнем морально-ціннісних стосунків; у студентів контрольних груп виявлено нижчі показники за всіма критеріями. Після проведення експерименту відбулися суттєві позитивні зміни в розвитку комунікативної, перцептивної та інтерактивної компетентності викладачів-кураторів академічних груп. Результати експериментального дослідження підтвердили правильність висунутої гіпотези та представлені технологічною картою показників рівнів сформованості КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ викладачів і студентів у навчально-виховному процесі (рис. 2.)

Запропонована модель формування технологічної компетентності є лише частиною

складної багатогранної роботи з формування компетентностей студентів у навчально-виховному процесі. Перспективним є вивчення можливостей і специфіки формування компетентностей студентської молоді поза навчально-виховним процесом.

Список використаних джерел

1. Автомонов П. П. Оптимальна технологія навчання : методичний посібник / П. П. Автомонов, О. О. Автомонова. — К., 1996. — 71 с.
2. Андреева В. Н. Настільна книга педагога. Посібник для тих, хто хоче бути вчителем-майстром / В. Н. Андреева, В. В. Григораш. — Х. : Вид. група «Основа», 2009. — С. 237—281.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. — М. : Педагогика. — 1989. — 192 с.
4. Волковська Т. Технологія розвитку критичного мислення / Т. Волковська // Завуч (Шкільний світ). — 2009. — № 13. — С. 14—15.
5. Даниленко Л. І. Управління процесом здійснення інноваційної діяльності в системі загальної середньої освіти / Л. І. Даниленко // Післядипломна освіта в Україні. — 2003. — № 3. — С. 70—74.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська. — К. : Академвидав, 2004. — 351 с.
7. Дьюи Д. Філософія и педагогіка / Д. Дьюи. — М., 1999.
8. Іванова О. Практичне застосування ідей програми ЧПКМ / О. Іванова // Відкритий урок : Розробки, технології, досвід. Науково-методичний журнал. — 2007. — № 4. — С. 20—25.
9. Інноваційні технології на уроках читання: методична система ЧПКМ : навч. видання / упоряд. О. В. Франчук. — Харків : Вид. група «Основа», 2009. — 192 с.
10. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник / укл. О. Пометун, Л. Пироженко. — К. : АПН, 2002.
11. Олійник Т. О. Розвиток критичного мислення / Т. О. Олійник // Педагогічні науки. — Суми, 2001.
12. Павлова Л. Д. Методологічні підходи до проблеми інтерактивної педагогічної взаємодії / Л. Д. Павлова // Управління школою. — 2006. — № 13.
13. Паламарчук В. Ф. Інноваційні процеси в педагогіці / В. Ф. Паламарчук // Педагогічні інновації в сучасній школі. — К. : Освіта, 1994. — С. 5—9.
14. Сучасні педагогічні технології : навчальний посібник / А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак. — К. : Просвіта, 2000.
15. Хуторської А. Современная дидактика : учебное пособие для вузов / А. Хуторской. — СПб. : Питер, 2001.

OLENA BILIUK

Mykolaiv

MODEL OF FORMING TECHNOLOGICAL COMPETENCE OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS

Investigated the process of training primary school teachers in higher educational institutions of Ukraine. Theoretically substantiated and developed a method of forming professional competence of an elementary school teacher in the transition to a new state standard of primary education. Developed the technological aspect of the training of teachers of primary level.

Key words: process, training, teachers, students, technological, primary education, professional competence.

ЕЛЕНА БИЛЮК
г. Николаев

МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассматривается процесс профессиональной подготовки учителей начальной школы в высших учебных заведениях Украины. Теоретически обоснована и разработана модель формирования технологической компетентности учителя начальной школы. Разработан технологический аспект подготовки будущих учителей начальной школы.

Ключевые слова: преподаватели, студенты, процесс, формирование, технологическая компетентность, модель, критерии, показатели, уровни.

Стаття надійшла до редколегії 04.05.2016

УДК 796.011.3

НАТАЛІЯ БОРЕЦЬКА, ОЛЬГА ЛИТВИНЕНКО

м. Николаїв

Boretskayn@gmail.com, 380935311655@ya.ru

ВИКОРИСТАННЯ ГІМНАСТИЧНИХ ВПРАВ З ОЗДОРОВЧОЮ СПРЯМОВАНІСТЮ НА УРОКАХ ФІЗКУЛЬТУРИ У ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

У статті теоретично обґрунтовується значення гімнастичних вправ для учнів початкових класів. Розкриваються методичні особливості гімнастичних вправ та їх роль у формуванні правильної постави. Пояснюються ефекти від виконання фізичних вправ, що відбуваються в організмі при постійному їх виконанні. Розкривається роль оздоровчої гімнастики для дітей, яка покликана прищепити звичку до фізичного навантаження, здатна вберегти дитину від проблем з хребтом і здоров'ям в цілому. Подаються комплекси вправ для формування правильної постави та профілактики плоскостопості.

Ключові слова: програма з фізичної культури для 1–4 класів, школа культури рухів, школа постави, оздоровчі гімнастичні вправи, комплекси гімнастичних вправ для формування правильної постави.

Державна політика України спрямована на виховання здорової особистості (Закон України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.), Програма «Діти України», Концепція неперервної валеологічної освіти в Україні, Цільова комплексна програма «Фізичне виховання здоров'я нації», Державна програма «Здорова дитина» на 2008-2017 рр., Загальнодержавна програма «Здоров'я 2020: український вимір» та ін.), однак стан здоров'я дітей залишається дуже складним.

За даними Міністерства охорони здоров'я України, 50% школярів мають функціональні порушення різних систем організму, а 42% – хронічні захворювання. До першого класу вступають лише 27% здорових дітей. Зали-

шається високим рівень загальної захворюваності дітей, який за останні роки зріс понад 20% [2].

Наразі близько 90% школярів мають відхилення у стані фізичного та психічного здоров'я, загальна захворюваність серед учнів загальноосвітніх шкіл України сягає 64–71%. За період навчання в школі кількість учнів, яких зараховують до спеціальної медичної групи, зростає майже удвічі. Тоді як високий рівень фізичного здоров'я виявлено лише у 0,32% юнаків і дівчат, вище середнього – у 4,18%, середній – у 27%, нижче середнього – у 27%, а низький – у 41,48% [2].

Перед суспільством, батьками, всіма вчителями стоїть завдання – зберегти здоров'я дітей з використанням здоров'язберігаючих